

Бріофлора України на сьогодні вивчена більш-менш рівномірно. Що стосується мохової рослинності, яка є невід'ємним компонентом рослинних угруповань, то вона потребує подальших досліджень. Бріофіти, поселяючись на різноманітних субстратах, утворюють досить стійкі обростання. Останні розглядаються як синузійні структурні компоненти рослинних угруповань, або як окремі угруповання – фітоценози. Звідси і різні підходи до їх класифікації. Епіфітні, епілітні та епіксільні обростання мохоподібних є досить відокремленими, автономними і можуть розглядатися як окремі фітоценози. Вони формуються в більш-менш подібних екологічних умовах і характеризуються схожим флористичним складом. Епігейні бріоугруповання розглядаються у ранзі синузій і залежать від розвитку трав'янистого покриву рослинних угруповань, ступеня конкурентної здатності мохоподібних, особливостей прояву життєвих стратегій.

Тому метою нашої роботи і було дослідження епіксільних бріоугруповань вільхових ценозів у середній та нижній частині течії р. Ворскли в межах Полтавської області та спроба їх класифікації.

Природні умови регіону дослідження

Регіон дослідження розміщений у Лівобережному Лісостепу України в межах Котелевського, Полтавського та Кобеляцького районів Полтавської області і належить до помірного кліматичного відношенні до помірного кліматичного поясу. Клімат – помірно континентальний. Середня річна температура повітря в межах Полтавської області змінюється від +6,5 на північному сході до +8,3 на південному заході. Середня річна кількість опадів коливається в межах області від 450 до 500 мм. На території Котелевського та Полтавського районів середня річна кількість опадів 480-500 мм, а на Кобеляцького – 450. Досліджувані вільшняки розміщені на глинисто-піщаних торфяно-лучних ґрунтах [6]. Вони характеризуються різновіковими деревостанами, більш-менш одноманітними екологічними умовами: достатньою зволоженістю (надлишком ранньою весною), своєрідним температурним та світловим режимом. Гнилі дерева як субстрат широко представлена у цих ценозах і є одним з найбільш розповсюджених субстратів для поселення мохоподібних.

Матеріал та методика досліджень

У вільхових ценозах регіону дослідження вивчалися видовий склад та екологічні особливості мохоподібних бріоугруповань. Останні були взяті з гнилої деревини різного ступеня гниття. Для характеристики субстрату використовувалася така шкала:

бал 1 – повалені дерева та пеньки з корою, що не відділяється від стовбура;

бал 2 – дерева та пеньки з опадною корою;

бал 3 – дерева та пеньки з корою, що розпадається на частини;

бал 4 – повністю гнила деревина, кора відсутня;

бал 5 – гнила деревина, змішана з ґрунтом.

Для класифікації епіксільних угруповань використовувалася еколого-флористична класифікація з застосуванням методу Браун-Бланке, яка дає можливість брати до уваги весь флористичний склад мохових угруповань і характеризувати своєрідність екологічних умов їх зростання. В основу спроби класифікації покладено 58

С.В. Гапон
Є.З. Байшева
(Полтава)

геоботанічних описів мохових епіксільних угруповань, виконаних у 1999 – 2000 роках. Застосовувалася загальноприйнята методика до опису мохової рослинності [7, 12]. До уваги були взяті найбільш типові, часто повторювані ділянки мохових обростань на гнилій деревині різного ступеня гниття, де закладалися пробні площадки розміром від 1 до 10 дм². Обов'язковою умовою до вибору таких ділянок є наявність екологічної одноманітності в межах пробної площадки (зволоження, освітлення, експозиція та ін.). Рясність видів оцінювали у відсотках проективного покриття з наступним перерахунком його за шкалою Браун-Бланке [5]. Назви видів мохів подані у відповідності зі "Списком мхов території бывшего СССР" [10], назви лишайників за "Определителем лишайников СССР" [1]. Назви синтаксонів відповідають вимогам "Кодекса фитосоциологической номенклатуры" [9].

Досліджувані вільшняки відносяться згідно еколого-флористичної класифікації до порядку *Alnetalia glutinosae* R.Tx. 1937 em Muller et Gors 1958, які представлені в межах Лівобережного Лісостепу України союзом *Alnion glutinosae* (Malc.) 1929 Meijer Drees 1936 [3].

Бріофлора вільхових ценозів Лівобережного Лісостепу України за результатами наших досліджень нараховує 45 видів мохоподібних [4]. Їхнє поширення у межах регіону є досить диференційованим. У вільшняках мохи поселяються на ґрунтах міжстовбурових знижень, пристовбурних підвищень, гнилій деревині, основі стовбурів і виступаючих коренях дерев, стовбурах дерев. На гнилій деревині виявлено 24 види мохів, що утворюють більш-менш стійкі угруповання. Але так як гнила деревина є перехідним екоотопом між стовбурами живих дерев і ґрунтом, то і видовий склад бріофітів змінюється в залежності від ступеня її гниття.

В результаті наших досліджень до складу епіксільних мохових угруповань входить 34 види мохоподібних, які належать до двох класів *Hepaticopsida* (1 вид) та *Bryopsida* (33), 12 родин, 15 родів. Найчастіше зустрічаються види *Bryum subelegans* Kindb., *Amblystegium serpens* (Hedw.) Schimp., *Brachythecium salebrosum* (Web.et Mohr.) Schimp., *Hypnum pallescens* (Hedw.) P.Beauv., рідше *Leskea polycarpa* Hedw., *Pylaisiella polyantha* (Hedw.) Grout та ін. В залежності від поєднання екофакторів гнила деревина відношенню до світла переважають тіневитривалі мохи, доля фотофілів незначна. В епіксільних бріоугрупованнях спостерігається перехід від типових епіфітів до епігеїв через облігатні та факультативні епіксили.

У результаті класифікації мохових угруповань за еколого-флористичною класифікацією виявлено дві асоціації: Це *Leskeetum polycarpae* Horwat 1952 і *Brachythecio-salebrosi – Amblystegietum juratzkani* (Sjogr. ex Marst. 1987) Marst. 1989. Матеріалів по решті угруповань, зібраних в районі дослідження, виявилось недостатньо для опису інших синтаксонів, список яких, без сумніву, буде доповнено в результаті подальших досліджень.

Клас *Hypnetea cupressiformis* Iezek et Vondracek 1962

Порядок *Leucodontetalia* v. Hübschmann 1952

Діагностичні види (д. в.) класу і порядку: *Leskea polycarpa*, *Pylaisiella polyantha*, *Platydictya subtilis*, *Leucodon sciuroides*, *Platygyrium repens*, *Radula complanata*. Клас і порядок об'єднують бріофітні угруповання на стовбурах живих дерев, переважно з нейтральною реакцією кори (Байшева та ін., 1994).

Союз *Leskeion polycarpae* Barkman, 1958

Д.в. *Leskea polycarpa*, *Platydictya subtilis*.

Об'єднує мезофільні епіфітні угруповання, що формуються на корі *Ulmus laevis*, *Populus nigra*, *P. tremula* у заплавлених лісах.
Асоціація № 1 *Leskeetum polycarpha* Horwat 1952. (Табл. 1).
Геоботанічних описів – 6.
Ці угруповання відмічені нами в умовах помірного освітлення та зволоження на гнилій деревині зі ступенем гниття 2-3 бали. Середнє проєктивне покриття мохів 92%.
Середня кількість видів в описі 4.

Leskeetum polycarpha Horwat 1932

Таблиця 1.

Номер опису	1	2	3	4	5	6	C O N S T
Довжина пробної площадки., см	30	20	20	40	20	20	
Ширина пробної площадки., см	10	15	15	10	15	20	
ЗПП, %	100	90	100	90	80	90	
Субстрат	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	
Кількість видів в описі	3	4	5	3	1	4	
Діагностичні види асоціації, союзу <i>Leskeion polycarphae</i>							
<i>Leskea polycarpha</i>	2	3	2	5	3	4	V
Діагностичні види класу <i>Hypnetea cypressiforme</i> , порядку <i>Leucodontetalia</i> .							
<i>Pylaisiella polyantha</i>				4			I
<i>Leucodon sciuroides</i>		3					I
ІНШІ ВИДИ							
<i>Amblystegium serpens</i>	4	3					II
<i>Brachythecium salebrosum</i>		3	2				II
<i>Orthotrichum pumilum</i>	2			2			II
<i>O. speciosum</i>			2			1	II
<i>Bryum subelegans</i>			4				I
<i>Orthotrichum pallens</i>						+	I
<i>Hypnum pallescens</i>						4	I
<i>Physconia grisea</i>				+			I

Примітка: ЗПП – загальне проєктивне покриття, Г. – гнила деревина.

Аналізуючи видовий склад мохів, що входять до даної асоціації, слід зазначити, що більшість із них є облигатними епіфітами (*Orthotrichum pumillum*, *O. pallens*, *O. speciosum*, *Pylaisiella polyantha*, *Leucodon sciuroides*). Лише види *Amblystegium serpens* та *Brachythecium salebrosum* є факультативними епіфітами. Найвищий ступінь постійності (V) має *Leskea polycarpha*, яка є діагностичним видом і має досить високі показники рясності. Решта видів відзначається низьким ступенем постійності (I, II) та незначною рясністю. В Західній Європі угруповання з домінуванням *Leskea polycarpha* зустрічаються переважно на стовбурах живих дерев [11, 13]. Порівняно з описаними нами угрупованнями вони відрізняються вищим середнім числом видів в угрупованні та значною участю таких видів, як *Hypnum cypressiforme*, *Brachythecium velutinum*, *B. rutabulum*. Такі ж угруповання відмічені Е. Баїшевою та ін. [7] для Південного Уралу. Вони відрізняються низькою постійністю супутніх *Leskea polycarpha* видів (ступінь

сталості I, II), флористичною бідністю. У наших угрупованнях, порівняно з південно-зальськими, відсутні також печіночники.

Цілком ймовірно, що угруповання з *Leskea polycarpha* зростають у вільхових ґнозах як епіфітні. Наявність їх на гнилій деревині вказує на низький ступінь її гниття.

Клас *Cladonio-Lepidosietea reptantis* Jez. Et Vondr. 1962
Д. в. *Plagiothecium laetum*, *P. denticulatum*, *Lophocolea heterophylla*, *Cladonia micraea*, *Sephalozia bicuspidata* та ін.

Порядок *Brachythecietalia rutabulo-salebrosi* Marst. 1987

Союз *Bryo-Brachythecion* Lec. 1975 em Marst. 1987

Д. в. порядку і союзу *Brachythecium salebrosum*, *B. curtum*, *B. starcki*, *B. reflexum*, *ampyllum sommerfeltii*, *Bryum subelegans*, *Amblystegium serpens*.

Ас. № 2 *Brachythecio salebrosi-Amblystegietum juratzkani* (Sjög. Ex Marst. 1987) Marst. 1989. (Табл. 2).

Геоботанічних описів – 27

Д. в. *Amblystegium serpens* (домінує), *Brachythecium salebrosum*.

Бріоугруповання цієї асоціації відмічені нами в умовах значного затінення і реднього зволоження. Крім того, вони зростають на гнилих стовбурах і пенях зі ступенем гниття 3 – 4. Тобто субстратах, що є надмірно згнилими залишками деревини. Характеризуються також, як і бріоугруповання першої асоціації, низьким показником редньої кількості видів в описах і низькою постійністю супутніх видів (коефіцієнт постійності майже завжди дорівнює 1). Від них також відрізняються більшою участю діагностичних блоків класу *Cladonio-Lepidozietea reptantis* і вищих одиниць, що входять до їх складу (*Lophocolea heterophylla*, *Plagiothecium laetum*, *P. denticulatum*, *B. subelegans*), а також наявністю *Hypnum pallescens* *Bryum capillare* та участю епігейних мохів *Plagiomnium cuspidatum*, *P. affine*, *Amblystegium varium*. Від бріоугруповань Південного Уралу [7] вони відрізняються порівняно високою константністю *Hypnum pallescens*, наявністю епіксільних видів *Callicladium haldanianum* та ін. Що стосується західноєвропейських варіантів, то ці угруповання класифікують [11] як субасоціацію *Leskeetum polycarphae* або як самостійну асоціацію *Brachythecio salebrosi-Amblystegietum juratzkani* (Sjög. ex Marst. 1987) Marst. 1989 [13].

Таким чином, досліджувані угруповання вільхових ценозів формуються у середніх екологічних умовах: помірному освітленні та середній воложеності субстрату. Вони характеризуються флористичною бідністю та низьким ступенем постійності видів. Діагностичними видами виявлених асоціацій виступають мохи, які мають не лише найвищий коефіцієнт константності, а й найвищу рясність та виступають домінуваннями. Флористичну бідність виявлених синтаксонів можна пояснити, наприклад, різною конкурентною здатністю мохоподібних їх різними життєвими стратегіями, біологічними особливостями (здатністю до спороношення, утворення вегетативних зачатків тощо). Порівняно з західноєвропейськими синтаксонами бідний флористичний склад досліджуваних нами угруповань пояснюється також іншими кліматичними умовами нашого регіону дослідження (підвищеною континентальністю клімату, меншою кількістю опадів тощо). Суб'єктивними причинами можна вважати те, що до регіону, взятий нами для дослідження, є невеликим за розмірами і кількістю геоботанічних описів, підданих обробці, є незначною.

На відміну від інших типів рослинних угруповань флористична бідність бріоугруповань обмежує можливості вибору видів для діагнозу синтаксонів. Крім того,

домінування мохів в угрупованнях носить стійкий характер, і тому їх можна використати для діагнозу синтаксонів. [2].

Слід також зауважити, що дуже часто в досліджуваних нами ценозах зустрічаються моновидові бріоугруповання, утворені видами *Hypnum pallescens*, *Brachythecium rivulare*, *Amblystegium serpens*, *Platygygium repens*. Ймовірно всього ці угруповання можна класифікувати на домінуючій основі.

Користуючись нагодою, висловлюємо щиро подяку доктору біологічних наук доц. Байрак О.М. за визначення видів лишайників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамов И.И. Определитель лишайников СССР. — Л., 1971-1978. — Т. 1-5.
2. Байшева Э.З., Соломещ А. И. Бриосинтаксономия: эпифитные и эпилитные сообщества // Бюл. МОИП. Отд. биол. — 1994 — Т. 99, вып. 6 — С. 74-85.
3. Байрак О.М. Екологічна характеристика синтаксонів лісової рослинності Лівобережного Придніпров'я // Укр. фітоцен. зб. — К., 1998. — Сер. С. Вип. 1 (10). — С. 59-66.
4. Гапон С.В. Анотований список мохоподібних // Байрак О.М., Гапон С.В., Леванець А.А., Безсулинні рослини Лівобережного Лісостепу України. Полтава, 1998. — С. 108-131.
5. Миркин Б.М., Розенберг Г.С. Толковый словарь современной фитоценологии. — М., 1983. — С. 123.
6. Полтавська область / За ред. К.О. Маца. — Полтава, 1998.
7. Baischeva E.Z., Solometch A.I., Ignatova E.A. Bryophyte vegetation of Bashkiria South Urals. I. Epiphytic and epixylic communities / Arctoa, 1994. — 3. — P. 139-152.
8. Baischeva E.Z. Bryophyte vegetation of Bashkiria (South Urals). II. Epiphytic and epixylic communities of north-eastern Bashkiria / Arctoa, 1995. — 4 — P. 55-63.
9. Barkman J.L., Moravec J., & Rauschert Code of phytosociological nomenclature / Vegetatio, 1986. — 67 — P. 145-195.
10. Ignatov M.S., & Afonina O.M. Checklist of mosses of the former USSR // Arctoa, 1992 — 1(1-2) — P. 1-85.
11. Huebschmann A. Prodromus der Moosgesellschaften Zentraleuropas / Bryoph. Bill, 1986. — 32. — P. 1-313.
12. Marstaller R. Zur Verbreitung und Soziologie von *Pedinophyllum interruptum* (Nees.) Kaal // Gleditschia, 1985. — 13, 2. — P. 289-309.
13. Marstaller R. Synsystematische Übersicht über die Moosgesellschaften Zentraleuropas. / Herzogia, 1993 — 9. — P. 513-541.

Примітки до таблиці 2. Крім того відмічені вид: *Ceratodon purpureus* (15 — 2), *Orthotrichum species* (1 — +), *Plagiommium affine* (12 — 2), *Abietinella abietina* (8 — +), *Leptodictyum humile* (8 — +), *Brachythecium velutinum* (17 — 4), *P. cavifolium* (2 — 2), *Plagiothecium nemorale* (16 — 3), *Calicladium haldanum* (18 — 8), *Hypnum cupressiforme* (16 — 2), *Physconia grisea* (1 — +). ЗПП — загальне проєктивне покриття, Г. — гнила деревина.

Таблиця 2.

Brachythecio salebrosi — Amblystegietum juratzceni (Sjög. Ex Marst. 1987) Marst 1989

Номер опису	CONST																										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
Довжина пробної площадки	30	30	30	25	20	40	30	20	20	40	20	40	20	20	20	20	25	20	30	40	50	50	20	50	20	20	20
Ширина пробної площадки	10	20	25	25	20	20	10	10	10	10	10	20	15	15	15	15	10	10	10	20	20	10	10	10	10	10	10
ЗПП, %	80	90	90	80	80	90	90	80	70	90	80	90	90	80	70	90	90	80	90	90	90	90	90	70	80	90	80
Субстрат	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.	Г.
Кількість видів в описі	4	1	4	3	4	2	2	6	1	3	1	3	2	2	3	4	6	2	4	5	4	3	2	2	2	2	2
Діагностичні види асоціації																											
<i>Amblystegium serpens</i>				3	+	+	+	3		5	5	5	5	5	2	4	2	4	5	3	2	3	5	4	5	5	5
<i>Brachythecium salebrosum</i>	2	5	5	2	3	5	5	3	3	3		2															
Діагностичні види класу Cladonio-Lepidozetea reptantis, порядку Brachythectetalia rutabulo-salebrosi																											
<i>Lophocolea heterophylla</i>																											
<i>Plagiothecium denticulatum</i>																											
<i>Plagiothecium lactum</i>																											
Діагностичні види союзу Bryo-Brachythecion																											
<i>Bryum subulgans</i>																											
<i>Brachythecium eozepodum</i>																											
Інші види																											
<i>Hypnum pallescens</i>																											
<i>Bryum capillare</i>																											
<i>Bryum species</i>	1																										
<i>Plagiommium cupressinum</i>																											
<i>Amblystegium var.</i>																											
Примітки до таблиці 2. Крім того відмічені види: <i>Ceratodon purpureus</i> (15 — 2), <i>Orthotrichum species</i> (1 — +), <i>Plagiommium affine</i> (12 — 2), <i>Abietinella abietina</i> (8 — +), <i>Leptodictyum humile</i> (8 — +), <i>Brachythecium velutinum</i> (17 — 4), <i>P. cavifolium</i> (2 — 2), <i>Plagiothecium nemorale</i> (16 — 3), <i>Calicladium haldanum</i> (18 — 8), <i>Hypnum cupressiforme</i> (16 — 2), <i>Physconia grisea</i> (1 — +). ЗПП — загальне проєктивне покриття, Г. — гнила деревина.																											

Гапон С.В., Баешева Е.З.

Эколого-флористическая характеристика биогрупп ольховых ценозов Полтавщины и особенности их классификации

В работе приводятся эколого-флористические особенности эпиксильных бривообществ ольховых ценозов некоторых районов Полтавской области. Представлена характеристика двух синтаксонов – ассоциаций: *Leskeetum polycarpae* Horwat 1932 и *Brachythecio salebrosi-Amblystegietum juratzkani* (Sjog. ex Marst 1987) Marst 1989, их видового состава, эколого-ценотических особенностей, показаны причины флористической бедности.

Ключевые слова: мохообразные, бриофиты, эпиксильные бривообщества, синтаксоны, диагностические виды.

Gapon S.V., Baesheva E.Z.

Ecological-floristic characteristic of biogroups of alder cenoses of Poltava region and peculiarities of their classification

The ecological-floristic peculiarities of bryophyte epixilic communities of alder cenoses of some regions of Poltava oblast are given in the work. Characteristics of two syntaxones-associations: *Leskeetum polycarpae* Horwat 1932 and *Brachythecio salebrosi-Amblystegietum juratzkani* (Sjog. Ex Marst 1987) Marst 1989 and their species composition, ecological-cenotical peculiarities and the reasons of floristic poverty are represented here.

Keywords: bryophyte, bryophyte epixilic communities, cenos, diagnostic species.

УДК 574.57(261.46):630*26

ЕКОЛОГО-ЦЕНОТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЛЬХОВИХ ЛІСІВ ДОЛИНИ РІЧКИ ХОРОЛ

Л.М. Гомля (Київ)

Започаткована Конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992) переоцінка поглядів на взаємини між людиною і лісом ставить на перше місце екологічний аспект значення лісів у сучасному суспільстві. Серед важливих угод на конференції були підписані Конвенція про біологічне різноманіття Заява про принципи глобального консенсусу щодо раціонального використання лісів. У світлі цих угод надзвичайний інтерес становлять ліси в заплавах рік.

Заплавні ліси є унікальними природними угрупованнями. Вони зростають у умовах щорічного періодичного затоплення на різні строки під час весняних повеней беззупинного протікання руслових та алловіальних процесів. Це обумовлює велику типологічну різноманітність та специфічність як лісорослових умов, так і лісових біоценозів [7, 9].

Заплавні ліси виконують різноманітні еколого-захисні функції: водоохоронні, руслостабілізуючі, ґрунтоутворюючі, кольматуючі, рекреаційні та ін. Забруднення обміління рік великою мірою обумовлено зниженням лісистості заплав та погіршенням стану прирічкових лісів.

Лісові фітоценози долини р. Хорол представлені комплексом заплавних лісів, що мають заплавні діброви, осокірники, вербняки та вільшняки. В цілому в заплавних лісах є всі види листяних дерев та кущів Полтавщини.

Природні умови

Долина р. Хорол, згідно геоботанічного районування України [4], відповідає Лівобережно-Придніпровській підпровінції Східно-Європейської провінції лісостепової зони Роменсько-Полтавського геоботанічного округу Гадяцько-Миргородського геоботанічного району і частково Зінківсько-Решетилівський район. Основна частина долини річки Хорол припадає на Гадяцько-Миргородський район лучних степів, дубових лісів, заплавних лук та долинних евтотрофних боліт. Рельєф тут досить спокійний, переважно рівнинно-широкохвилястий.

У кліматичному відношенні район дослідження характеризується такими даними: річна кількість опадів коливається від 550 до 450 мм, середня річна температура повітря становить 6 - 7°C. Клімат помірно – континентальний [6].

У ґрунтовому покриві переважають чорноземи глибокі малогумусні. Невеликі площі займають темно-сірі опідзолені ґрунти та опідзолені чорноземи. У заплаві Хоролу поширені солонцюваті засолені лучні та лучно-болотні ґрунти й торф'яники [4, 6].

Долина річки Хорол знаходиться в межах межиріччя Сула – Псел, в минулому степових просторах. Русло річки надзвичайно звивисте – в деяких місцях утворюються меандри, що є однією з причин заболочування долини [8].

Матеріал та методика досліджень

В основу роботи покладені матеріали польових досліджень, проведених протягом 1999-2001 рр. у долині річки Хорол. Дослідження проводились загальноприйнятими методиками геоботанічних досліджень, основними серед яких були детальномаршрутний та напівстаціонарний. При геоботанічному вивченні регіону дійсновались геоботанічні описи на пробних ділянках [3, 5, 7].

Обговорення результатів

Вільшняки – цікаві та своєрідні мозаїчні природні угруповання із властивим лише їм рослинним покривом. Вони свого роду екологічний перехід (екотоп) між ісами і болотами.

В межах заплав вільшняки належать до загального комплексу заплавних лісів і є їх складовою частиною. На Полтавщині це ліси з вільхи клейкої (*Alnus glutinosa* L.) Gaertn.). З них найтипівіші – заболочені (притерасні) вільшняки на межі першої та другої річкових терас і за лісотипологією лісів України – це ліси типу ольшяковина; та ольш-логи, коли до вільхи приєднується береза бородавчаста (*Betula pubescens* Ehrh.) [7].

Весь рік вільшняки в долині р. Хоролі залиті водою. Зростають на великих гаторічних пеньках. Це переважно декілька стовбурів вільхи. Між пеньками постійно є вода, але влітку вона незначної глибини. Такі умови здатна витримувати лише вільха, тому ліс одноярусний та без кущів. Трави поширені лише зверху великих купин, та біля основи стовбурів вільхи. На пеньках вільхи завжди багато рених мохів та квіткових рослин. На них дуже розростаються папороті. Через 30 - 40 років ліс повністю використовується на деревину, а потім ліс швидко оновлюється знову, і між деревами вода також утримується цілий рік. В таких вільшняках трави зростають і на тих же місцях.

Вільха, як водолюбна рослина, поширена скрізь, де є водойми та по межах перетяжених боліт. Але всі її властивості повністю проявляються лише в ольсах зі стоячими водами. В долинах великих річок вони закономірно розміщені біля заплавної річкової тераси.